

EVOKACE

Rob Jovanovic
NIRVANA

Historie nahrávek

V O L V O X G L O B A T O R

EVOKACE

Rob Jovanovic
NIRVANA

Historie nahrávek

V O L V O X G L O B A T O R

EVOKACE *Rob Jovanovic*
NIRVANA
Historie nahrávek

Rob Jovanovic

Nirvana – Historie nahrávek

přeložili Michael Kyselka, Marta Helingerová, Radek Čerjak

Translation © Michael Kyselka, Marta Helingerová, Radek Čerjak

Copyright © Rob Jovanovic, 2012

Copyright © ČTK (foto), 2014

First published in paperback in Great Britain in 2012 by

Soundcheck Books LLP

978-80-7207-913-1 (pdf)

Z anglického originálu Nirvana: The Reccording Sessions vydaného nakladatelstvím Soundcheck Books LLP v Londýně v roce 2012 přeložili Marta Helingerová, Michael Kyselka a Radek Čerjak

Jazyková redakce Eva Šťastná

Odpovědný redaktor Michal Hrubý

Návrh obálky s použitím fotografie ČTK Miloslav Krátký

Sazba PureHTML.cz

Vydalo nakladatelství a vydavatelství Volvox Globator, Štítného 17, Praha 3 – Žižkov, jako svou 1017. publikaci www.volvox.cz

Vydání první Praha 2014

Adresa knihkupectví Volvox Globator, Štítného 16, Praha 3 – Žižkov

<http://www.radiobeat.cz/>

Otázka:

„Co bys chtěl, aby se lidem vybavilo, když se řekne Nirvana?“

Kurt Cobain:

„Skládání dobré hudby a dobrých písní, toť vše.

To ostatní už není tak důležité.“

© Fedlens

Úvod

O Nirvaně bylo již napsáno mnoho knih. A ještě určitě bude, vzhledem k nadšení, které tato kapela vyvolala. Většinou se psalo o životě Kurta Cobaina a někdy také o hudbě samotné. My se zaměříme na hudbu.

Tato kniha popisuje všechna nahrávání, dokonce i vznik každé písně (kde je to možné) a jejich různých verzí, od samotných prvopočátků, kdy Kurt ještě jako teenager začal vytvářet první zvuky (místo bicích přitom používal kufř), až k poslednímu nahrávání v lednu 1994.

Pátrali jsme proto v nahrávacích studiích, kde skupina pracovala, a hovořili s mnoha producenty a mistry zvuku, kteří se na nahrávkách podíleli.

K dispozici je jednak diskografie ke snadnějšímu dohledání vzácných nahrávek a rovněž detaily týkající se živých videí a záznamů pro TV a rozhlas, nechybí ani historie koncertů. Kniha ukazuje vývoj od raného grunge z období *Bleach* přes powerpunkovou slávu *Nevermindu* až k pokroucenému majestátu alba *In Utero* a posvátné kráse *MTV Unplugged Sessions*. Věnuje se tedy zásadnímu odkazu, jež zanechala kapela, která na hudebním nebi zazářila tak krátce. Jejich první a poslední desku od sebe dělí pouhé čtyři roky.

S touto publikací máme zároveň šanci aktualizovat původní vydání, jež spatřilo světlo světa před deseti lety. Během 21. století proběhla vlna nových vydání včetně box setu *With The Light Out*, kompilace *Sliver*, koncertu *Live at Reading*, rozšířených verzí *Bleach* a *Nevermind* s novými nahrávkami a osmi nahrávacími sessions teprve objevenými. Ponořte se tedy do historie nahrávání jedné z nejdůležitějších kapel let devadesátých.

Průvodce knihou

Jelikož dostupné zprávy o většině studiových nahrávek Nirvany nejsou úplně, je tím pádem těžké docílit stoprocentní informovanosti o tom, co se kdy a kde přesně událo. Z různých svědectví lidí, kteří se nahrávání účastnili, a z rozhovorů, jež kapela na toto téma poskytla, jsme však byli přece jen schopni poskládat určitou chronologii. Tím jsme vyřešili jeden problém.

Mnohem obtížněji se ale hledaly nahrávky, které vznikly jako demosnímky nahrávané v bytech či během zkoušení. Zde navíc situaci komplikuje krátká paměť zúčastněných hudebníků. U nahrávek, které se objevují a nacházejí, bývá proto problém určit, kde a kdy vznikly.

V této knize je každé nahrávání označeno a očíslováno {x}, a to od roku 1982 až do roku 1994. Televizní nahrávání mají předponu {Tx}, rozhlasové nahrávky poznáme podle {Rx} a nahrávky „mimo“, které vlastně ani nespádají pod Nirvanu, jsou {Mx}.

Podle stejného metru jsou i jednotlivé skladby označeny [x]. Abychom rozlišili jednotlivé verze z rozličných televizních a rozhlasových nahrávek, živých nahrávek a videoklipů, přidáváme k číslu ještě T, R, L a V, tedy [Tx], [Rx], [Lx] a [Vx]. Více televizních verzí stejné písně označujeme jako [Txa], [Txb], [Txc] a tak dále.

Písně z pořadu *MTV Unplugged* mají své vlastní označení [Ux], jelikož byly nahrány v televizi, ale zároveň vydány jednak jako CD a jednak na DVD.

Nelekejte se zdánlivé komplikovanosti, tento systém slouží hlavně fanouškům, kteří se chtějí dostat k detailům písní. Označení proto bez obav ignorujte a nechte se unášet vskutku fascinujícím

příběhem.

Každé nahrávání, ať již televizní, či rozhlasové, má navíc úvod s určením data a místa konání, kdo a na co hrál, kdo byl producentem a režisérem. Následuje výčet skladeb a oficiální vydavatel. Je-li název písně vtištěn tučně, znamená to, že je podrobněji rozebírán pod čarou; a naopak je-li titul diskutován a neuveden v seznamu nahrávek a uveden jako „neoficiálně vydán“, znamená to, že existuje, ale je těžko k nalezení.

První nahrávky

Městečko Aberdeen ve státě Washington bylo na sklonku let šedesátých a začátkem let sedmdesátých ospalým, nudným hnízdem. V únoru 1967 relativně malý počet obyvatel (zhruba devatenáct tisíc), žijících často v nevládním prostředí plném nezaměstnanosti, alkoholismu a sebevražd, rozšířil Kurt Cobain. S ubývajícími pracovními příležitostmi pomalu mizeli i lidé a hledali práci a řešení své neradostné situace jinde. Cobain tak rozhodně nepřišel na svět v místě, kde byste čekali zrod punkové kapely, byl to typický burákov, „redneck territory“.

Punk mu učaroval již v rané pubertě, na začátku osmdesátých let. A to díky starým vydáním časopisu *Creem* a podobným magazínům s obrázky Sex Pistols a několika singlům. V roce 1981 (v témže roce, kdy potkal kapelu ze sousedství – Melvins) dostal první lekce hry na kytaru a hned poté se pustil do prvních nemotorných pokusů psát vlastní songy.

„Týden jsem chodil k učiteli,“ řekl Cobain. „Naučil jsem se hrát ‚Back In Black‘ skupiny AC/DC, což jsou víceméně tytéž akordy jako u Louie Louie. Víc teorie jsem již nepotřeboval. Učiteli jsem tehdy za lekce nezaplatil a dodnes mu za ně dlužím. Zkusil jsem rovnou psát písně vlastní. Jakmile znáte akord, kterému se hantýrkou říká *kilo*, jste za vodou.“ Po rozvodu rodičů v roce 1975 pocítil poprvé nutnost rebelie a jako ventil potlačovaných emocí využil právě hudbu.

„Styděl jsem se za své rodiče,“ řekl posléze časopisu *Guitar World*. „Nic jsem si tak nepřál jako vyrůstat v normální běžné rodině. Potřeboval jsem právě tu jistotu, kterou mi rodiče vzali, a já je pak proto několik let nenáviděl.“

Kurt si léta vedl deník, kam psal i texty a kreslil obrázky. Popsal

nejeden blok a v roce 1982, když mu bylo patnáct let, byl zralý svoje hudební nápady realizovat. Používal k tomu čtyřstopý magnetofon své tety, u které jednou trávil vánoční prázdniny. Již v tomto stadiu hudebního vývoje byl Cobainův punkový naturel zřejmý. Teta Mari později vzpomínala na jeho odpověď, když mu pro jeho první nahrávání nabídla svůj počítač. „Chci uchovat svoji hudbu čistou,“ odpověděl.

Později, když mu bylo sedmnáct, nechal školy a protloukal se od jednoho laciného podnájmu ke druhému. Často přespával i v autě či jak se dalo. Neustále psal a právě z tohoto období se dochovaly první vášnivé záznamy písní ‚Spam‘, ‚Hitchhiker‘ a ‚Class of ’85‘, avšak evidence nahrávek těchto písní (jestli kdy vůbec byly nahrány) neexistuje.

Cobain začal kazety se svými prvními nahrávkami kopírovat a jejich různé verze šířil mezi kamarády. Opět však nelze zjistit přesně, kdy a kde se to dělo. Co ale víme s jistotou, je, že jednu z těchto kazet s ranými demonahrávkami, nazvanou *Fecal Matter*, dal svému příteli z Aberdeenu, hráči na basovou kytaru Kristu Novoselikovi. Ten byl nahrávkami nadšený.

Krist měl chorvatské rodiče a do Aberdeenu se přestěhoval, když mu bylo šestnáct. Narodil se v Los Angeles roku 1963. Po krátkém pobytu v Chorvatsku se vrátil do Aberdeenu a spojil se s Cobainem. V roce 1986 dostali nápad založit coverband, a přijít tak rychle k penězům. Rozjeli proto týdenní zkoušky s bubeníkem Aaronem Burckhardem. S ním také v březnu 1987 poprvé vystoupili jako trio na soukromém večírku ve městě Raymond ve státě Washington – brzy poté, co nahráli svoji první session v rozhlase. Na začátku roku 1988 se poprvé ocitli ve studiu. Nejdříve se (v roce 1987) jmenovali Skid Row, potom Ted Ed Fred a posléze Throat Oyster and Bliss. V té době již stačili vyměnit několik bubeníků a tento – půjčený od Melvins – zrovna obsadil třetí post.

Kurtovo psaní mezi rokem 1985 a koncem roku 1987 udalo směr prvnímu albu Nirvany a Cobainovi zároveň zajistilo pověst nadaného muzikanta a textaře. Neměl to v té době vůbec snadné, stále se stěhoval, byl bez peněz a od začátku musel hájit své punkové ideály.

Nahrávání číslo {1}

Kde: Dům Mari Fradenburgové, Seattle, Washington

Kdy: prosinec 1982

Producent: žádný

Hráči: Kurt Cobain (kytara, basa, zpěv, místo bicích kufr)

Nahrané skladby: žádné

Vydavatel: žádný

Neznámé písně – nejsou dostupné, vyšly pouze jako kazeta s názvem *Organized Confusion*

O Vánocích roku 1982 při pobytu u tety Mari v Seattlu nahrál Kurt své první písně. Použil k tomu elektrickou kytaru, kterou mu v únoru minulého roku ke čtrnáctým narozeninám věnoval strýc Chuck Fradenburg. Mari byla mladší sestrou Kurtovy matky a měla k němu relativně blízko. Zнала jej od útlého dětství, jí samotné bylo teprve třináct, když se narodil. Živila se zpěvem a skládáním písní a její podpora měla na Kurta a jeho rané experimentování s hudbou velký vliv. Detaily těchto dnů jsou však nejasné a samotná „nahrávání“ byla zdokumentována pouze Mariinými matnými vzpomínkami o mnoho let později.

„Nejvíc si z těch tehdejších písní pamatuji hodně zkreslenou kytaru, těžkou basu a cvakavý zvuk dřevěných lžic. A Kurtův hlas, který zněl jako huhlání pod polštářem, občas přerušovaný vášnivým křikem. Hudebně to bylo velice repetitivní.“

Kurt používal k nahrávání Mariin čtyřstopý TEAC magnetofon a nahraná kazeta nesla jméno *Organized Confusion*.

Organized Confusion se rovněž jmenoval Kurtův první „fantasy punk band“, který chtěl založit v letech 1982–83; dokonce vyrobil tričko s názvem této imaginární kapely. Jestli kazeta skutečně existuje, není zatím známo a nikdy, ani dočasně, nekolovala mezi fanoušky. Občas se nějaká deska s tímto názvem objeví, ale zatím se vždy jednalo o podvrh.

Nahrávání číslo {2}

Kde: Dům Dalea Crovera, Aberdeen, Washington

Kdy: 1985

Producent: žádný

Hráči: Kurt Cobain (kytara), Shawn Murray (zpěv), Steve Shillinger (bicí)

Nahrané skladby: neznámé

Vydavatel: žádný

Jeden z několika souborů dal Kurt Cobain dohromady v osmdesátých letech, aby mohl říct, že „má kapelu“. Ve skutečnosti to byli kamarádi od piva, s nimiž si rozuměl a kteří měli podobný smysl pro humor. Zkoušeli v domě bubeníka Dalea Crovera, zatímco on cestoval se svojí kapelou. Mezi další „přísloužilce“ v těchto prvních formacích, kdy se Kurt snažil vytvořit skutečnou, a hlavně funkční kapelu, patřili například Greg Hokanson, Steve Newman či Bob McFadden.

Nahrávání číslo {3}

Kde: Dům Mari Fradenburgové, Seattle, Washington

Kdy: prosinec 1985

Producent: žádný

Hráči: Kurt Cobain (kytara, zpěv), Dale Crover (bicí)

Nahrané skladby:

Vydavatel:

„Sound of Dentage“ [1]

žádný

„Commercials“ [2]

žádný

„Bambi Slaughter“ [3]

žádný

„Made not born“

žádný

neznámá # 1

žádný

neznámá # 2

žádný

neznámá # 3

žádný

neznámá # 4

žádný

neznámá # 5

žádný

„Spank Thru“ [5]

kompilace Sliver

neznámá # 6

žádný

„Buffy’s Pregnant“ [6]

žádný

neznámá # 7

žádný

Downer [7]

žádný

neznámá # 8

žádný

Od doby, kdy Kurt nahrál své první hudební pokusy v domě tety

Mari v Seattlu, uplynuly tři roky. Pak začali spolu s Gregem Hokansonem a Dalem Croverem hrát v Daleově ložnici. Informace o těchto nahrávkách prosáky na veřejnost především díky internetové doméně, která existovala v letech 2000 až 2001. Crover dovolil kamarádovi, aby kazetu, známou pod názvem Fecal Matter Tape, zkopíroval. Název měl zároveň sloužit k pojmenování kapely a stejný kamarád poté umístil informace o ní na web.

Crover hrál na bubny s Melvins, nicméně v této sestavě hrál na basu a Hokanson na bicí. Trio odehrálo dokonce několik koncertů, ale když se opět vydali do Seattlu, aby nahráli na tetině magnetofonu další písně, Hokanson se trhl a Kurt a Crover pro tu chvíli neměli spoluhráče. Mari je však přesto uvítala a v domě jim připravila svoji hudební místnost k nahrávání. Po celé dva (možná tři) dny hoši pracovali na patnácti písních, z nichž pouze sedm dostalo názvy (viz výše). Mari vzpomíná: „Nejdříve nahráli základy a pak teprve zpěvy. Měli to hodně nahlas. Slyšela jsem Kurta, když se sluchátky na uších řval na celý barák.“ Místo Hokansona musel za bubny zasednout Crover, Cobain hrál na kytaru a o zpěv se podělili spolu.

Z těchto nahrávek měla svůj další vývoj pouze píseň ‚Downer‘ [7], mnohem pomalejší než v pozdější podobě (v této době se nahrála též instrumentální verze, ke které Kurt přidal zpěv pravděpodobně později) a ‚Spank Thru‘ [5], která byla nahrána několikrát, než se ocitla na kompilačním albu *SuB PoP 200*. Píseň nazvaná ‚Suicide Samurai‘ [119] byla zmíněna v knize *Heavier Than Heaven* od Charlese Crosse jako jedna z nahrávek v domě tety Mari z těchto dní, ale toto tvrzení není podloženo žádnými důkazy.

‚Spank Thru‘ [5]

Píseň začínala hlasem, jenž popíral interpretův věk. Cobain vypráví historku o teenagerské masturbaci, následně provřeští a prokašle refrén. Později se Krist Novoselic vyznal, že to byla právě tato verze

„Spank Thru“, co ho zaujalo a přimělo k tomu, aby Kurta oslovil, jestli by s ním nechtěl založit kapelu.

„Bambi Slaughter“ [3] rovněž viz nahrávání {5}.

„Spank Thru“ [5] rovněž viz nahrávání {6}, {7}, {8}, {12}.

„Downer“ [7] rovněž viz nahrávání {6}, {7}.

Nahrávání číslo {4}

Kde: Dům Chrise Novoselika, Aberdeen, Washington

Kdy: 1986

Producent: žádný

Hráči: Kurt Cobain (bicí), Steve Newman (baskytara) Krist Novoselic (zpěv, kytara)

Nahrané skladby: Vydavatel:

Neznámé Žádný

V dalším z projektů s jepičím životem v polovině dekády se Cobain rozhodl, že Creedence Clearwater Revival cover band (CCR Revival) by mohl vydělat peníze díky místní komunitě country-rockových fanoušků. A zároveň to byla jeho první spolupráce s Chorvatem Novoselikem, který již tehdy používal raději své poameričtělé jméno Chris než Krist. Trio se rozpadlo asi po šesti koncertech, když se Cobain a Newman pohádali a celý incident skončil rvačkou, při níž vzduchem lítaly kusy prken, a dokonce vysavač.

Nahrávání číslo {5}

Kde: Cobainův dům, Aberdeen, Washington, a dům Tracy Maranderové, Olympia, Washington

Kdy: během 1987–88

Producent: žádný

Hráči: Kurt Cobain (kytara, zpěv)

Nahrané skladby:

„Bambi Slaughter“ [3]

„Beans“ [8]

„Black And White Blues“ [9]

„Clean Up Before She Comes“ [10]

„Cracker“ (neboli „Polly“) [11]

„Sad“ (neboli „Sappy“) [12]

„Don't Want It All“ (neboli „Spectre“, „Seed“, „Misery Loves Company“) [13]

„About A Girl“ [14]

„The Montage Of Heck“ [15]

„The Montage Of Heck“ **upravená verze**
[15a]

Vydavatel:

oficiálně nevydáno

**v box setu With
The Lights Out**

**v box setu With
The Lights Out**

**v box setu With
The Lights Out**

oficiálně nevydáno

oficiálně nevydáno

oficiálně nevydáno

**v box setu With the
Lights Out**

oficiálně nevydáno

oficiálně nevydáno

Není to jedno konkrétní nahrávání, spíše by se dalo hovořit o kolekci známých kolujících nahrávek z tohoto období. David Fricke

v magazínu *Rolling Stone* přirovnal tyto písně k Lennonovým domácím nahrávkám z bytu v budově Dakota (kde v sedmdesátých letech bydlel) anebo k Dylanovým recitálům nahraným na začátku 60. let v hotelovém pokoji. Ve skutečnosti však jsou Cobainovy domácí nahrávky vyhraněnější a více burčující než zmiňovaná tvorba obou velikánů.

Nahrávky se v tomto čase zároveň prosákly do noise festivalů, které se blížily, a zároveň ukázaly jemnější (ale o nic méně alarmující) stranu Cobainova psaní, viz například ‚Cracker‘ (neboli ‚Polly‘) [11]. Je pravděpodobné a přirozené, že většina nahrávek z tohoto období se na veřejnost nikdy nedostala, přestože Kurt stále tvořil nové a nové a zlepšoval svůj styl jak v hudbě, tak v textech. Jak vidíme v *Denících*, Cobain v těchto dnech často měnil názvy písní. Zde jsou zmíněné ty původní, pozdější a často známější názvy jsou uvedeny v hranatých závorkách. Mnohé z nich byly nahrány v bytě Tracy Maranderové v Pear Street č. 114 ve městě Olympie ve státě Washington, většinou když byla v práci, což se promítlo i do textů. Kurt s ní bydlel od podzimu 1987, ale data nahrávek jsou většinou neznámá a málokdy byla zdokumentovaná. Když se některé objevily v roce 2004 v box setu *With The Lights Out*, strhla se mezi fanoušky o datech vzniku i různých názvech písní vášnivá debata.

Je zřejmé, že pracoval také na skladbách, které pět let předtím natočil u tety Mari, přestože konkrétní změny v písních je těžké vystopovat. ‚Bambi Slaughter‘ [3] pochází již z demosnímku *Fecal Matter* z roku 1985. Nahrána byla pravděpodobně na čtyřstopém magnetofonu a někdy dokonce na obyčejném boom-boxu, Kurt se doprovází pouze na kytaru a na některých písních zdvojuje zpěv.

‚Bambi Slaughter‘ [3]

Úvaha, zdali domácí demonahrávka z roku 1988, původně nazvaná

„Bambi Slaughter“ [3], není vlastně skladbou zcela jinou, je opodstatněná. Píseň uvedená zde začíná veršem „Hey, the love of two / A desire is what’s for you“ a její délka, s podhodnoceným refrémem „hey, hey, hey“, je pouze 1:30.

V *Heavier Than Heavenu* je citován Charles Cross, jenž praví, že verze „Bambi Slaughter“ [3] na *Fecal Matter* (nahrávání {2}) obsahuje text o tom, jak kdosi prodává svatební prsteny svých rodičů do bazaru, to však v této verzi nezazní. Je možné, že stejná melodie byla použita v obou písních, ale ještě pravděpodobnější je domněnka, že tato nahrávka je novou, zatím neidentifikovanou kompozicí z období po kazetách *Fecal Matter* z roku 1985. Viz rovněž nahrávání {3}.

„Beans“ [8]

Je to spíše požitek než píseň, nahrávka trvá osmdesát vteřin a je bestovkou „protivného“ Kurta, který byl ve svém živlu. Ve vysokých tóninách (zrychlením a pravděpodobně přes efekt) Cobain zpívá o tom, jak jí fazole, a k tomu vybrnkává na akustickou kytaru. Původně prý chtěl tímto kouskem zakončit *Bleach*, ale Sub Pop to nedovolil s poznámkou, že zní retardovaně. Při uvedení na *With The Lights Out* chybí datum, nicméně je téměř jisté, že pochází z tohoto období.

„Black And White Blues“ [9]

Tato kytarová instrumentálka byla nejdříve považována za padělek, ale posléze se potvrdila její autentičnost, přestože datum vzniku stále neznáme. Dostupná je pouze na pirátských vydáních (bootlegs) a byla pojmenována podle domněnky, že se snad jedná o verzi písně Huddieho Ledbettera (Leadbellyho). Skladba má však spíše jazzový než bluesový charakter a připomíná kytarové etudy 30. let virtuosů

typu Djana Reinhardta. Další verze nejsou známy.

‚Clean Up Before She Comes‘ [10]

Pokud nějaká píseň někdy posloužila jako momentka z osobního života, pak o této se to dá říct jednoznačně.

Když totiž byla Kurtova dívka Tracy Maranderová v práci, nechávala mu seznam toho, co by měl doma udělat, než se vrátí. Takže je jasné, o čem je řeč, když Cobain v textu popisuje, že je v bytě hostem, a tudíž musí „smejčit hnízdo“. Nosnou osou slov je refrén a hudebně se opakuje jednoduchý kytarový motiv. Spekulovalo se, jestli Kurt toto demo nenahrál znovu krátce před svou smrtí v roce 1994.

Viz rovněž nahrávání {40}.

‚Cracker‘ (neboli ‚Polly‘) [11]

Rané setlisty (seznamy písní hrané na koncertech) obsahovaly písně ‚Seed‘ [13], ‚Cracker‘ [11] a ‚Sad‘ [12], ke kterým Kurt připisoval Mellow 4-track shit, což bychom mohli přeložit třeba jako „melancholický škvár nahraný na čtyřstopém magnetofonu“. Sběratelé bootlegů dospěli dedukcí k názoru (a zanedlouho to bylo obecně akceptováno), že z ‚Cracker‘ se stala ‚Polly‘ [11], ‚Sad‘ se změnila v ‚Sappy‘ (neboli ‚Verse Chorus Verse‘) [12] a ze ‚Seed‘ vznikla ‚Misery Loves Company‘ [13], viz též ‚Spectre‘, k níž se ještě vrátíme. Zde by mohlo jít o chybnou domněnku, když ‚Polly‘ obsahuje verš „Polly wants a cracker“ a stejně tak „Have a seed“, takže teoreticky by dřívější název mohl být ‚Cracker‘ anebo ‚Seed‘. A aby toho chaosu nebylo málo, zmíněný Charles Cross tvrdí, že pracovní název ‚Polly‘ [11] zněl ‚Hitchhiker‘. Ať už byl původní titul jakýkoliv, toto je první známá nahrávka ‚Polly‘ [11], která ukazuje, že Kurt psal jemné, často podceňované, nicméně hroživé songy již v

roce 1987. Přestože je tato verze o 40 vteřin kratší než ta na *Nevermind* (viz rovněž nahrávání [19]), akustická kytara a zpěv jsou identické. Kurt použil jako osnovu textu zprávu z novin (v červenci 1987) o únosu dívky, která pak byla znásilněna a mučena letovací lampou. Účinek textu ještě zvyšuje fakt, že je zpíván z pozice násilníka.

Viz rovněž nahrávání {15}, {19},{26}.

„Sad“ (neboli „Sappy“) [12]

Předpokládaný původní název tohoto dema pochází rovněž ze zmiňovaného koncertního seznamu písní. *Deníky (Journals)* dokazují, že jeden čas měl Kurt dvě zcela odlišné písně s názvem „Sappy“ [12] a „Verse Chorus Verse“ [62], a otiskují i odlišné texty. Pojmenovat tyto rané písně se znovu jeví jako problém, když se na kompilaci *No Alternative* z roku 1993 objeví na obalu neuvedená skladba „Verse Chorus Verse“, přestože ve skutečnosti jde o „Sappy“ [12]. Tato demonahrávka [12] je snadno identifikovatelná podle textu „And if you say your prayers / you will make God happy“, zatímco zde vydaná píseň má slova „And if you save yourself / you will make him happy“. Skladbu Kurt nazpíval hlubokým hlasem, text je v podstatě kompletní a hudební doprovod tvoří vybrnkávání na elektrickou kytaru. Skladba byla mnohokrát přepracována a zrychlena, verze s kapelou spatřila světlo světa v roce 1993, jak je uvedeno výše.

Viz rovněž nahrávání {16},{19},{26}.

„Don't Want It All“ (neboli „Seed“, „Spectre“, „Misery Loves Company“) [13]

Bizarní dvacetivteřinové intro (které na mnohých pirátských vydáních chybí) začíná zvukem, který je možné nazvat

„elektronickým bubláním“, pak teprve nastoupí samotná píseň. Kytara spolu se syrovými perkusemi je až bolestně pomalá. Různé alternativní názvy písní ‚Spectre‘ (možná se někdo domníval, že hlas zněl „zádušně“, což je koneckonců pravda) a ‚Misery Loves Company‘ (možná reakce na depresivní tón zpěváka) jsou tedy pravděpodobně výsledkem bujné fantazie fanoušků. Jiné verze této skladby nejsou známé.

Verze uvedená v box setu *With The Lights Out* začíná říhnutím a jmenuje se ‚Don’t want it all‘, což je zároveň verš v textu písně.

‚About A Girl‘ [14]

‚About A Girl‘ [14] byla velkým posunem ve vývoji Kurta jako skladatele. Sólovou kytarou zde zachytil melodii à la Beatles, kterou doprovázel srdceryvným zpěvem. Je to píseň, již napsal pro svoji dívku Tracy Maranderovou. Nikdy jí to však přímo neřekl, Tracy se to dozvěděla až od přátel. Skladba měla vzniknout v létě 1988, zde zmíněná verze má ale jiný text než ta na *Bleach*; začíná „Don’t leave a note to me / I do promise to agree“ a následuje seznam domácích prací, které měl Kurt zastat, než se Tracy vrátí z práce (viz též Clean ‚Up Before She Comes‘ [10] nahrávání {5} a {40}). Další, později zrušený, text zněl: „I do live in constant fear / I do wonder why I’m here“, což mohla být reakce na Tracyiny hrozby, že ho vyhodí z bytu, jestli si nenajde stálé zaměstnání.

Viz též nahrávání {13} a {40}.

‚Montage of Heck‘ (neboli ‚The Landlord‘) [15] upravená verze [15a]

Jaro 1988 zastihlo Kurta hrajícího si s kolážemi jako nikdy předtím. Do pětaticeti minut seskládal kolekci televizních klipů, vinylových samplů, útržků ze záznamů mluveného slova – také vlastního. Různé

zvuky zurčící vody, splachování toalety, které se přemění v ptačí zpěv. Cobain vytvořil též zkrácenou verzi, známou jako The Edit {15a}, která trvala něco málo pod deset minut. Tato upravená verze obsahuje mnoho původních klipů a fragment Krista Novoselika, jenž volá: „The landlord is a piece of shit from Hell!“ Mezi mnoha samplly najdeme (často zvukově upravené) písně Beatles ‚A Day In The Life‘, ‚Taxman‘ a ‚Being For The Benefit Of Mr Kite‘, skladbu ‚Sounds Of Silence‘ Simona a Garfunkela, ‚Gypsies, Tramps and Thieves‘ zpěvačky Cher, ‚Go Away Little Girl‘ Donnyho Osmonda, ‚Rocky Mountain High‘ Johna Denvera, ‚Everybody Loves Somebody‘ Deana Martina, ‚ABC‘ skupiny Jacksons Five, ‚Whole Lotta Love‘ od Zeppelinů a nemálo výseků z náboženských pořadů, dětských programů a komiksů, jako jsou například *Flinstoneovi*. Když nic jiného, je to důkaz opravdu eklektické sbírky Kurtových desek.

Později Cobain použil další koláž jako intro k ‚Love Buzz‘ [27], viz nahrávání {9}.

Nahrávání číslo {6}

Kde: ložnice Davea Crovera, Aberdeen, Washington

Kdy: leden 1988

Producent: žádný

Hráči: Kurt Cobain (kytara, zpěv), Krist Novoselic (baskytara), Dale Crover (bicí)

Nahrané skladby:

Vydavatel:

„If You must“ [16]

nevydáno

„Downer“ [7]

nevydáno

„Floyd The Barber“ [17]

nevydáno

„Paper Cuts“ [18]

nevydáno

„Spank Thru“ [5]

nevydáno

„Hairspray Queen“ [19]

nevydáno

„Aero Zeppelin“ [20]

nevydáno

„Beeswax“ [21]

nevydáno

„Mexican Seafood“ [22]

nevydáno

„Pen Cap Chew“ [23]

nevydáno

„Anorexorcist“ [24]

nevydáno

„Rauncholia“ [25]

nevydáno

„Gypsies, Tramps and Thieves“ [26]

nevydáno

„Gypsies, Tramps and Thieves“ [26a]

oficiálně nevydáno

Přestože jsou uvedené nahrávky v současnosti nedostupné, je tento

seznam považovaný za věrohodný, jelikož stejný internetový pramen, jenž podal informaci o Fecal Matter (nahrávání {3}), vlastní kopii nahrávek, kterou dostal od Dalea Crovera. Crover, Cobain a Novoselic začali ten rok hodně zkoušet, obzvláště první tři víkendy. Kurt zamluvil odpoledne v Reciprocal Studio Jacka Endina v Seattlu – a chtěl být připraven co nejlépe, jelikož čas jsou peníze. Původně měli v plánu nahrát všech třináct skladeb, ale nakonec zvládli jenom prvních deset. Nevíme, zdali zmiňovaná páska (původně kazeta) obsahuje písně nahrané i jindy, nebo jen ty, které vznikly při tomto nahrávání. Dvě ze skladeb, jež hoši zkoušeli a nebyly nahrány u Endina (nahrávání {7}), byly hrány živě a jsou v oběhu (viz níže), stejně jako písnička Cher ‚Gypsies, Tramps and Thieves‘, nicméně zpíval Krist, nikoli Kurt. Datum této verze je neznámé, ale je docela možné, že píseň pochází z raných demosnímků z roku 1988.

‚Anorexorcist‘ [24]

Přestože pro nahrání této skladby ve studiu u Endina již nezbyl čas (nahrávání {7}), zazněla ještě týž večer naživo při koncertě v Tacomě, ve státě Washington. Objevila se též při rozhlasovém vysílání KAOS Radio Show (rozhlasové nahrávání {R4}) v dubnu 1987. Někteří bootlegáři (piráti) ji identifikovali jako ‚Suicide Samurai‘, a dokud se oficiálně neobjeví Fecal Matter, nevíme, zdali se jedná o song zmíněný Charlesem Crossem (‚Suicide Samurai‘ [119]) z roku 1985, nebo se mýlili. V živé verzi Kurt zpívá takřka bez dechu ve stylu připomínajícím ‚Negative Creep‘ [33], tlačí zpěv přes rozjeté bubny a basové kombo. V 0:55 jde skladba dolů do pomalejší grungeové mezihry a pak se opět zvedne. Text je vcelku nesrozumitelný (ve verzi z dubna 1987) a pravděpodobně v té době ještě nebyl zcela dokončený. Živá nahrávka trvá asi 4 minuty a 20 sekund.

„Raunchola“ [25]

Je to druhá píseň plánovaná pro Endinovo studio (nahrávání {7}), kterou tehdy nestihli nahrát. V průběhu ledna 1988 nicméně kapela vybrušovala její podobu a existuje ve výše uvedeném sborníku (Fecal Matter). Její jediná verze je prozatím známá právě jen z koncertu v Takomě, 23. ledna 1988. Krist Novoselic ji popsal jako „opravdu velmi drsnou (raunchy) píseň“, a proto jí bootlegáři dali jméno „Raunchola“. Kurt ji začíná slovy „If it’s a hard cold beat, You can go dance every night“ – text byl v té době nejspíš již hotový; přičemž hudebně (alespoň v této živé verzi) se jedná spíše o „trash improvizaci“. Ta se objevuje i v kvílivém refrénu, kde se Kurt doslova nechal unést.

„Gypsies, Tramps and Thieves“ [26], s Kristem Novoselíkem jako hlavním zpěvákem [26a]

Jde o chraplavou verzi známé písně Cher, jež byla hitem Top 10 v listopadu roku 1971. Kristův zpěv zní mírně řečeno nevyrovnaně, od vřískavého řvaní až po možnou snahu nevypuknout v řehot. Jestli tato verze pochází ze zkoušení s Croverem, pak si lze představit Dalea, jak hraje na plechovku od sušenek, a celá píseň má nádech parodií Ala Yankovice.

Bleach

Nahrávací sekvence, které později vyústily v debutové album Nirvany, zabraly více než rok. Když s natáčením začali, ještě se ani nejmenovali Nirvana. K nahrávání nových skladeb přizvali jiného bubeníka. Sub Pop, vydavatelství, jež mělo utvořit zlom v jejich kariéře, zatím nebylo úplně provozuschopné a všichni z toho byli nespokojeni. Kurt si našetřil malý obnos, aby mohl zaplatit první natáčecí den (nahrávání {7}). Později, během dokončování *Bleach* (nahrávání {13a-f}), přijali do kapely dalšího kytaristu Jasona Evermana, který zbytek nahrávání doplatil. Ačkoli je na albu uveden jako interpret, ve skutečnosti na něm nehrál. Album vzniklo v Reciprocal Studios v Seattlu pod taktovkou Jacka Endina, kterému práce na debutu Nirvany rozhodně pověst nezkazila. Kurt už bral svoji muziku vážně a před nahráváním v lednu 1988 {7} si vydupal několik zvukových zkoušek a ze svého rychle se rozrůstajícího repertoáru vybrousil několik skladeb. Plán byl následující – nahrát demosnímek a poslat ho Kurtovým oblíbeným hudebním vydavatelům jako Touch'n'Go nebo SST. Producent Jack Endino pásku poslal Sub Popu a zbytek už je historií. Dale Crover kapelu opustil, aby byl nahrazen prvním „stálým“ bubeníkem Nirvany – Chadem Channingem. Nově vzniklé trio natočilo první singl ‚Love Buzz‘ [27] v létě 1988 (coververze skoro neznámé nizozemské kapely). Nedlouho potom získali smlouvu na album se Sub Popem, přepracovali některé skladby a mezi prosincem 1988 a lednem 1989 se soustředili na dokončení desky. Výsledná nahrávka, *Bleach*, posunula vliv grunge, a ukotvila tak rozrůstající se seattleskou scénu na světové mapě. Srdcem této scény byl Sub Pop. V roce 1979 založil Bruce Pavitt vlastní fanzin *Subterreanean Pop* a produkoval kazety jako dárky ke svým publikacím. Takto postupně shromažďoval podněty, až se v dubnu 1988 Pavitt spojil s Jonathanem Ponemanem, aby odstartovali „opravdové“

vydavatelství (od konce roku 1987 vydávali čtvrtletně EP), a zkrátili název na již zmíněný Sub Pop. Postupem času tlačil Sub Pop Nirvanu k práci na singlu a kapela pořád měnila bubeníky. Od Dalea Crovera (který se krátce po nahrávání {7} přestěhoval s Melvins do San Franciska) k Davu Fosterovi, na chvíli zpátky k Aaronu Burckhardovi a potom nakonec k Chadu Channingovi. Kapela chtěla některé skladby, jež původně odbubnoval Crover, nahrát znovu, ale tři z nich – ‚Downer‘ [7], ‚Floyd The Barber‘ [17] a ‚Paper Cuts‘ [18] – na albu nakonec zůstaly. Pro některé lidi, zvláště pro ty, kteří si šli album koupit až po vydání Nevermind (Bleach se před následujícím albem prodalo 30 tisíc kusů a po něm téměř čtyři miliony po celém světě), bylo Bleach těžké na poslech; drsné, nekompromisní a metalpunkové, zatímco Nevermind byl punk pop. Bleach má v sobě pár „popových“ momentů, jak dokazují ‚About A Girl‘ [14] a ‚Love Buzz‘ [27], ale stěžejní sound desky je těžkopádný, ušmudlaný a špinavý. Album vyšlo v červnu 1989 a tisková zpráva Sub Popu k němu měla být původně myšlena ironicky, nakonec se ale potvrdila. „Hypnotickej pořádněj nářez od těchhle popstars z Olympie. Jsou mladý, maj vlastní dodávku a chystaj se z nás udělat boháče!“ *Bleach* se, na relativně neznámou kapelu, prodávalo slušně a umístilo se v britské nezávislé Top 10 ještě dříve, než kapela dosáhla mnohem větších úspěchů. Nirvana zkrátka byla na koni.

Recenze *Bleach*:

Select: „...mohli byste kvůli tomu klidně rozmlátit nábytek.“ 4/5

NME: „Tehle sound je největší a nejzlejší, jaký doposud Sup Pop přivedl na světlo světa.“ 8/10

Q: „Riffy jako buldozer totálně vítězí.“ (říjen 2000)

Kerrang: „...sound čtyř vyšňupaných delikventů s našetřenými 600

dolary a urgentní potřebou dělat hluk.“

Původní seznam písní v USA:

„Blew“ / „Floyd The Barber“ / „About A Girl“ / „School“ / „Love Buzz“ / „Paper“

„Cuts“ / „Negative Creep“ / „Scoff“ / „Swap Meet“ / „Mr Moustache“ / „Sifting“

Původní seznam písní ve Velké Británii:

„Blew“ / „Floyd The Barber“ / „About A Girl“ / „School“ / „Paper Cuts“ / „Negative“

„Creep“ / „Scoff“ / „Swap Meet“ / „Mr Moustache“ / „Sifting“ / „Big Cheese“

Seznam písní z roku 1991 a dál:

„Blew“ / „Floyd The Barber“ / „About A Girl“ / „School“ / „Love Buzz“ / „Paper“

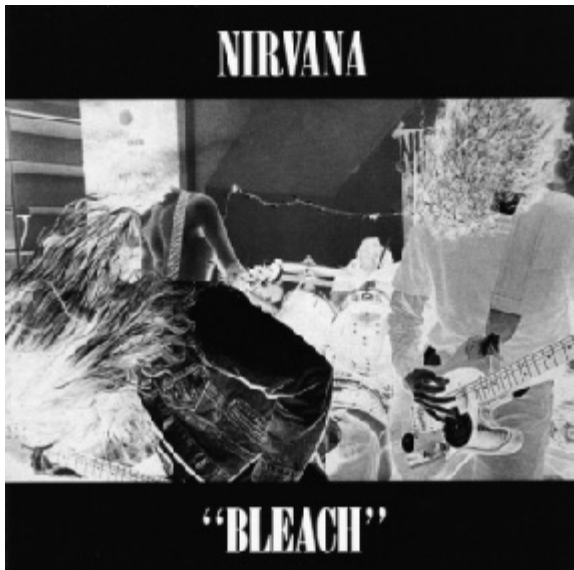
„Cuts“ / „Negative Creep“ / „Scoff“ / „Swap Meet“ / „Mr Moustache“ / „Sifting“ / „Big“

„Cheese“ / „Downer“

Výroční vydání 2009:

Stejně jako předchozí verze 1991. Jako bonus celé vystoupení v Pine Street Theatre v Portlandu (Oregon) z 9. února (viz oficiálně vydané živé skladby).

Bleach

1989

MC

Sub Pop SP34a USA

Tupelo TUPMC6 Velká Británie

LP

Sub Pop SP34 USA prvních 100 kusů na bílém vinylu s plakátem

Sub Pop SP34 USA kusy 1001–2000 s plakátem

Sub Pop SP34 USA různobarevný vinyl

Tupelo TUPLP6 Velká Británie prvních 300 kusů na bílém vinylu

Tupelo TUPLP6 Velká Británie kusy 301–2300 na zeleném vinylu

Tupelo TUPLP6 Velká Británie

Waterfront DAMP114 Austrálie červený, žlutý nebo modrý vinyl

CD

Sub Pop SP34b USA 2 extra písně

Tupelo TUPCD6 Velká Británie

1990

MC

Sub Pop SP34a USA

Tupelo TUPMC6 Velká Británie

CD

Sub Pop SP34b USA

Tupelo TUPCD6 Velká Británie

1991

MC

Geffen GFLC19291 Velká Británie

LP

DGC/MCA 25002 Japonsko včetně „obi strip“

CD

DGC/MCA MVCG93 Japonsko včetně „obi strip“

Geffen GFLD1929 Velká Británie

Geffen GED24433 Austrálie

1992

MC

Sub Pop SP34a USA remasterováno

Geffen GFLC19291 Velká Británie remasterováno

LP

Waterfront DAMP114 Austrálie limitováno 500 kopií na zeleném vinylu v plátěném obalu

CD

Sub Pop SP34b USA remasterováno

Geffen GFLC19291 Velká Británie remasterováno

Geffen MVCG-93 Japonsko 13písňové album

2002

LP

Sub Pop 9878700341 Velká Británie

CD

Rhino 5186561462 Velká Británie 25písňová edice k 20. výročí

2003

CD

DGC WPCR-11525 Japonsko

Geffen UICY 2003 Japonsko

2009

LP

Sub Pop 034 USA

Dvojité LP

Sub Pop SP834 USA remasterováno

Sub Pop SP834 USA digipak

CD

Sub Pop 70834 Velká Británie

Sub Pop 5051865614623 Velká Británie remasterováno

2012

LP

Sub Pop SP034 USA

Poznámky k přebalu:

Snímek na přední straně bookletu pořídila na některém z vystoupení v Olympii Tracy Maranderová a jsou na něm (zleva) Cobain (v popředí), Novoselic, Crover a Everman. Uvnitř je fotka Charlese Petersona z koncertu na Washingtonské univerzitě 25. února 1989 (limitovaná edice plakátu byla pořízena také tady). V bookletech na CD je další Petersonův snímek Kurta na-znak padajícího do bicích, který je z koncertu v losangeleském klubu Raji's (15. února 1990). Na obalu je Kurt, jako už několikrát, uvedený jako „Kurd Kobain“, Krist je „Chris Novoselic“, dále jsou zde zmíněni Chad Channing s Dalem Croverem na bicí a nakonec Jason Everman jako další kytarista, a to jen proto, že nahrávání zaplatil! Reedice z roku 2009 obsahuje 52stránkový booklet, tvořený převážně z fotek (rozměr CD), a skládací kartonový obal.

Nahrávání číslo {7}

Kde: Reciprocal Studios, Seattle, WA.

Kdy: January 23, 1988 [11.30 a.m. – 6 p.m.]

Producent: Jack Endino

Hráči: Kurt Cobain (kytara, zpěv), Krist Novoselic (basa), Dale Crover (bicí, zpěv)

Nahrané skladby:

„If You Must“ [16]

„Downer“ [7]

„Floyd The Barber“ [17]

„Paper Cuts“ [18]

„Spank Thru“ [5]

„Hairspray Queen“ [19]

„Aero Zeppelin“ [20]

„Beeswax“ [21]

„Mexican Seafood“ [22]

„Pen Cap Chew“ [23]

K dispozici na:

With The Lights Out box set

Bleach

Bleach

Bleach

nebyla oficiálně vydaná

Incesticide

Incesticide

Incesticide

Incesticide

With The Lights Out box set

„Když mi kapela zavolala, byli úplně mimo mísu,“ vypráví Endino. „Řekli mi: Chceme přijet do Seattlu. Jsme z Aberdeenu, ale teď žijem v Olympii a jsme kámoši s Melvins. Půjčili jsme si na nahrávání jejich bubeníka Dalea Crovera a chcem prostě jenom přijet natočit nějaký songy.“ Endino jim dal šanci (Reciprocal bylo nejlevnější studio v Seattlu), a tak si kapela zamluvila šest natáčecích hodin po dvaceti dolarech. Endino byl také fanoušek

Melvins, takže zmínka o Daleu Croverovi Nirvaně pomohla. Ačkoli už hráli pod několika názvy, Endino si rezervaci zapsal na jméno „Kurt Kovain“. Trojice muzikantů naložila aparaturu do dodávky a vyrazili vstříc Seattlu. Krátce před polednem 23. ledna přišel Kurt Cobain do studia poprvé. Kapela vyložila svoji rozpadající se aparaturu a začali vše připravovat – Kurtovu kytaru Univox s humbuckerovými (rušícími šum) snímači stejné značky, zesilovač Randall na Kristovu basu, na který Endino vzpomíná: „Basová bedna byla obrovská dvoupatnáctka (dva patnáctipalcové reproduktory), který vždycky chybělo aspoň jedno kolečko.“ Byli připraveni nahrát tolik skladeb, kolik bylo v čase jim přiděleném možné. Rezervovali si jen šest hodin, protože neměli dost peněz a navíc měli na večer domluvený koncert v Tacomě. Vše proběhlo hladce. Ačkoli byl Kurt nervózní a vzrušený zároveň, bral to velice vážně – všechno se muselo udělat pořádně. Endino byl jejich profesionalitou ohromený. Jak řekl BBC: „Nepoflakovali se hloupě po studiu, prostě to chtěli dodělat. Chci tím říct, že jen tak nenahraješ a nesmícháš deset songů za jediný odpoledne. Ledaže bys byl velmi, velmi soustředěnej, a to oni byli. Většina muziky byla natočená na první dobrou. Už to samo o sobě mě dost ohromilo.“ Trochu to ale podcenili. Sice měli připravených dvanáct skladeb, ale došel jim čas i peníze. Pravda je, že poslední píseň, kterou zkoušeli nahrát, ‚Pen Cap Chew‘ {23}, se musela různě sestříhávat, protože došla páska a nový kotouč za 30 dolarů si zkrátka nemohli dovolit. Začalo se v poledne a všechny skladby byly natočené v rychlém sledu – v mnoha případech se opravdu rovnou použila první verze. Vše se nahrávalo do osmi stop. Kolem třetí hodiny odpoledne byl základ nahrávky hotový. Endino se okamžitě vrhl na produkci hrubých mixů, které si kapela mohla odnést domů. Musel to být nezapomenutelný pohled – vidět kapelu, jak se marně snaží vtěsnat do maličké režie, do které se stěží vešli dva lidé. Zvláště v přítomnosti „obrovitého“ Krista. Hrubý mix byl dokončen krátce

před šestou hodinou večer. Účet vyšel na 152 dolarů a 44 centů: Endino jim započítal pouze pět hodin studiového času po dvaceti dolarech, 30 dolarů za jeden kotouč pásky a daň. Cobain mu odevzdal své úspory a pásku doslova popadl. Pak už byl čas vyrazit do Tacomy. Tracy Maranderová vzpomíná, jak Kurt seděl v dodávce a se šťastným úsměvem ve tváři svíral pásku v rukách. Když kapela odjela, Endino byl natolik nadšený, že ve studiu zůstal a udělal pro sebe druhý mix nahrávky – je to ta páska, kterou později poslal Sub Popu. „To, co jednoznačně vynikalo, byl Kurtův zpěv,“ říká Endino. „Křičel s takovým zápalem... Na jeho hlasu bylo prostě něco poutavého.“ Koncert v Community World Theatre v Tacomě proběhl skvěle, a kdybychom blíže prozkoumali playlist toho večera, objevíme pár zajímavých kousků. Po poradě zahráli deset skladeb z odpoledního natáčení a jako jedenáctá a dvanáctá v jejich setu zazněly ‚Anorexorcist‘ {24} a ‚Raunchola‘ {25}. To jsou písně, které odpoledne kvůli časové tísní nestihli v Reciprocal nahrát, a byla to jejich poslední šance, než byly zavrženy a už nikdy nespátřily světlo světa.

‚If You Must‘ [16]

Když se na to podíváme zpětně, může se zdát zvláštní, že první skladba, kterou Kurt vybral na natáčení v profesionálním studiu, byla zrovna ta, již začal brzy tolik nenávidět. Nedlouho po nahrávání napsal Cobain Crossoverovi vysvětlení: „První song z dema už nikdy hrát nebudeme. Je špatnej a debilní. Zničíme to – je to zlo. Je to jak Whitesnake nebo Bon Jovi.“ Pro doplnění – neexistuje žádný další pokus o nahrávku skladby. Píseň sama o sobě je hypnotická, plná zvonivých kytar a vévodí jí pevný groove. Kurt zpívá text, kterým se konfrontuje s procesem skládání: „Napiš nějaký slova / Zrýmuj je / Teze nebo dějová linie / Nastav si náladu / Něco novýho / Jsem to já? / Nebo můj postoj?“ Ten přechází do

vřeštitivého vyvrcholení, kdy ze sebe Kurt vydává všechno, zvláště ve stupňujících se hlasitých pasážích. Skladba se zdá být celkem slušně vypilovaná a přes poněkud mylné obavy by pravděpodobně mohla celkem klidně fungovat společně s ostatními písněmi na *Bleach*.

Viz rovněž nahrávání {6}.

„Downer“ [7]

„Snažil jsem se bejt ‚pan Politickej Punkrockovej Black Flag Týpek‘, ale v podstatě jsem netušil, o čem mluvím,“ přiznával Cobain. Tahle skladba je přiškracený zvukový útok se vším, co se později stalo jakousi obchodní značkou Nirvany – tišší sloka následovaná rychlým řvaným refrénem. Kurtova vize pokusu o politickou satiru je zachycena ve verších „Odpornej / pesimistickej / pokrytec, pán / konzervativec / komunista / apokalyptickej bastard“. Je to jedna ze dvou písní, do kterých Dale Crover zpíval. Tuhle verzi kapela později použila, i když byl Crover za bicími nahrazen Chadem Channingem. Ačkoli nebyla zařazena na počáteční vydání *Bleach*, později byla na album přidána jako poslední v pořadí a objevila se také na kompilaci *Incesticide*.

Viz rovněž nahrávání {3}, {6}.

„Floyd The Barber“ [17]

Na téhle písni Kurt ukázal dva zajímavé aspekty skládání – svou schopnost zpívat o sugestivních charakterech, které si vysnil, a také um převzít jakoukoli kulturní ikonu (v tomto případě televizní show) a naroubovat ji do vlastního světa nočních můr. *Andy Griffith Show* běžela v americké televizi v letech 1960–1968 a účinkuje v ní Griffith jako Andy Taylor a postavy Barney, teta Bea, Opie a Floyd. Kurt zpívá o tom, jak se jde nechat ostříhat do Floydova kadeřnictví, ale jakmile skončí v křesle, návštěva se zvrhne v čiré

zlo („Barney mě upoutal do křesla / nic nevidím a jsem fakt vyděšeněj“), je vyholen, mučen a nakonec zavražděn. („V místnosti cítím ostatní / Opie a teta Bea, předpokládám / střídali se a rozřezávali mě“). Později se skladbu pokusili nahrát znovu s Chadem Channingem (nahrávání {13}), ale upřednostnili ranější Croverovu verzi. Předtím, než ji včlenili na *Bleach*, Endino píseň remasteroval.

Viz rovněž nahrávání {6}, {13}.

„Paper Cuts“ [18]

Jedna z pomalejších skladeb na *Bleach*, která vypráví další hororovou historku z perspektivy oběti. Příběh volně vychází z pravdivé události (nebo lokálního mýtu) o místním aberdeenském drogovém dealerovi, který se ujal zneužívaného dítěte, jež bylo dlouho zamčené v temné místnosti. Kurt tu hrůzu popisuje přímo: „Když přišel čas krmení / strkal mi jídlo pod dveře / plazil jsem se kupředu za těma sušenkama světla / někdy nemůžu najít svou cestu.“ Text působí, jako by obsahoval části adresované jeho vztahu s matkou, i když možná zpívá jen o oběti a její matce. „Dáma, ke který jsem cítil synovskou lásku / se mi nemůže podívat do očí.“ Opět je to verze použitá na *Bleach*.

„Spank Thru“ [5]

Epos z raného repertoáru Nirvany se detailně vyrovnává s Kurtovými masturbačními experimenty. Píseň byla později znovu nahrána s Chadem Channingem (nahrávání {10}), ale nikdy nebyla vydána na oficiálních nahrávkách Nirvany (druhou verzi použil Sub Pop pro kompilaci *Sub Pop 200*). Po některých „zvukových efektech“, které evokují atmosféru dobré nálady, skladbu nakopne kytarový riff jako vyšitý z pozdních 70. let. Ten vede k devastující

sloce: „Můžu to uříznout / Můžu to ochutnat / Můžu tomu naplácát / Můžu to uhodit a pak to vystříkat“. Pak ve verši, který není zrovna pro slabé povahy, provolává: „Lepkavá otrava nad knížkou / můžu to udělat – věci, o jakejch se ti nikdy předtím nesnilo.“ Díky za to, že ses o to s námi podělil, Kurte... Cobain na konci ještě dohrál švihácké kytarové sólo.

Viz rovněž nahrávání {3}, {6}, {10}, {12}.

„Hairspray Queen“ [19]

Skladba se předtím objevila na vystoupení v rádiu KAOS 17. dubna 1987 a s dobou trvání něco málo přes čtyři minuty je jednou z nejdelších z tohoto natáčení. Totálně „new wave“ kytarový part a extrémně houpavou basovou linku Cobain promíslil se zcela odlišnými vokálními projevy. Křičí, zpívá vysoko posazeným hlasem a také šeptá v klasickém rockovém stylu. Tahle verze byla použita na *Incesticide* v původním mixu podle kapely z onoho dne.

Viz rovněž nahrávání {6}.

„Aero Zeppelin“ [20]

Potouchlá slovní hříčka je založena na jménech kapel Aerosmith a Led Zeppelin. Je to přehlídka riffů, kterou Kurt drze popsal: „Christe? Pojd', poskládáme k sobě nějaký heavymetalový riffy bez nějakýho zvláštního pořádku a dáme tomu debilní název jako poctu našim sedmdesátkovejím idolům, nad kterýma jsme si honili.“ Je to možná nejtvrďší skladba, o jakou se to odpoledne pokoušeli. Text se zamýšlí nad retro vlnou některých soudobých seattleských kapel („Jak se kultura vrací zpátky / je to zase klon včerejška / a ty přísaháš, že to není jenom trend / na tom už stejně nezáleží“) a popisuje obrázek hudebního byznysu, jak si ho Kurt udržel po zbytek života („Můžeš se vysrat na pódiu / stejně to budou

fanoušci... Všechny děcka to sežerou / hlavně když je to patřičně zabalený“). Skladba byla znovu použita na albu *Incesticide* v původní formě rychlého mixu.

Viz rovněž nahrávání {6}.

„Beeswax“ [21]

Potlačený smích (nebo je to možná kýchnutí) otevírá skladbu, která se zvrhne v těžkopádný sestupný kytarový riff. Kurtův zpěv je v lepším případě těžko rozluštitelný a v tom horším naprosto nesrozumitelný. Těžkopádné riffy a Croverovo prudké atakování bicích při poslechu textu nikterak nepomáhají. Hrubá verze mixu se opět použila na *Incesticide*.

Viz rovněž nahrávání {6}.

„Mexican Seafood“ [22]

Svižná, ale velmi melodická kytarová linka otevírá zvláštní píseň, která vypadá, že je o jakési infekci močových cest způsobené konzumací lahůdek z názvu. „Tak jo, bolí to, když... / Bolí to, když čurám,“ zpívá Cobain v refrénu. Úplná verze textu, doslovný výčet různých neduhů, potíží, utrpení a soužení, byla otištěna v listu *Journals* v roce 2002. Celá skladba nemá ani dvě minuty a opět se na *Incesticide* objevila v původní rychle smíchané podobě.

Viz rovněž nahrávání {6}.

„Pen Cap Chew“ [23]

Jak bylo vysvětleno výše, skladba musela být sestříhána, protože páska došla (končí okolo 32 minut času). Píseň, na které se pak nikdy znovu nepracovalo, byla pomalým tíživým belháním, které

příležitostně zrychlovalo a jež je adresované politickým výrokům, kterými se Kurt chvástá ve skladbě ‚Downer‘ [7] – „Ztrácet čas bezbřehou důvěřivostí / Zabít politika a oblíct si jeho sako / Tohle je dekáda omílání / Protestovat a pak se nechat zavřít za přestupek.“ Celá skladba musela být pěkně dlouhá, protože končí do ztracena. „Píseň je ukončena fade outem, a to jen pro jejich pobavení,“ říká Endino. I tak zabere téměř tři minuty. Název vychází z dvojverší, které Kurt zpíval na koncertech, ale na nahrávku se už nevešlo: „Je to nehoda pro tvý svědomí? / Je to to, proč nevědomky okusuješ svý pera?“

Viz rovněž nahrávání {6}.

Nahrávání číslo {8}

Kde: Novoselikův dům, Tacoma, Washington

Kdy: květen 1988

Producent: žádný

Hráči: Kurt Cobain (kytara, zpěv), Krist Novoselic (basa), Chad Channing (bicí)

Nahrané skladby: K dispozici na:

neznámé není uvedeno

V následujících šesti měsících od prvního nahrávání se bubenický post Nirvany stal tak trochu sedátkem na kolotoči. Dale Crover se s Melvins přestěhoval do San Franciska v domnění, že kapely ze Severozápadu nikdy nemají šanci prorazit. Nakrátko doplnil sestavu Dave Foster, než definitivně (v květnu 1988) převzal paličky Chad Channing. Ten byl Cobainovi a Novoselikovi představen po jednom koncertu a rovnou ho oslovili, aby si s nimi ve sklepě Novoselikova domu zajamoval. Probíhalo to hladce, a tak se mu ozvali znovu, kvůli dalším šesti zkouškám. Nikdy mu během toho doopravdy neřekli, že už je členem kapely, přestože – když se o několik týdnů později vrátili zase do studia – už věděli, že je to jejich vysněný bubeník.

Nahrávání číslo {9}

Kde: Reciprocal Studios, Seattle, Washington

Kdy: 11. června, 1988

Producent: Jack Endino

Hráči: Kurt Cobain (kytara, zpěv), Krist Novoselic (basa), Chad Channing (bicí)

Nahrané skladby: K dispozici na:

„Love Buzz“ [27] singl „Love Buzz“, Bleach

Channingovo první nahrávání s kapelou bylo určeno k natočení debutového singlu pro Sub Pop. „Byly tam nějaký drobnosti, ale v podstatě to bylo příjemný a uvolněný. Každě se cejtil plnej inspirace. Pro všechny z nás to bylo první společný nahrávání. Užili jsme si spoustu srandy.“

Jonathan Poneman byl kapelou nadšený a chtěl jim vydat pár vinylů jako součást *SubPop Singles Club*. Navrhl převzatou skladbu, která byla nedílnou součástí koncertů Nirvany – „Love Buzz“ [27]. Píseň byla původně hitem nizozemské kapely Shocking Blue. Jejich dalším úspěchem byl jejich první singl „Venus“ z roku 1970, který zazářil jako kometa a umístil se na první příč-ce na obou březích Atlantiku. Jako když všechny holky v roce 1986 zpívaly Bananarama. Krist Novoselic s písní přišel a přehrál ji Cobainovi a ten po ní okamžitě chňapl. Když Poneman navrhl, aby ji nahráli s tím, že Sub Pop zajistí výdaje za studio, Cobaina to poněkud zaskočilo. Sice konečně vydají singl, ale skutečnost, že to má být spíše coververze než jedna z jeho původních skladeb, ho netěšila. Ale vidina toho, že singl doopravdy vyjde, nakonec zvítězila, a

kapela se vrátila zpátky do Seattlu a Reciprocal Studios. Předpokládalo se, že pětihodinové nahrávání bude dostatečně dlouhé k natočení singlu, odpovídající B strany a možná další písně či dvou – nakonec, minule přece stihli nahrát a smíchat deset skladeb ve stejném časovém úseku.

Věci se ale komplikovaly víc, než předpokládali, a natočila se pouze ‚Love Buzz‘ [27].

‚Love Buzz‘ [27]

Není těžké poznat, proč byla skladba na raných vystoupeních Nirvany tak oblíbená. Začíná Novoselikovým lehce odměřeným basovým sólem, riffem znějícím trochu psychedelicky, jakoby z Turecka nebo Blízkého východu. V 0:07 se k němu přidávají Channingovy bicí a do této kombinace v 0:15 vtrhne Cobainova kytara. To utváří památný úvod jejich debutového singlu. Dokončená skladba, dlouhá okolo tří a půl minut, je perfektním powerpopovým singlem, ale Kurt měl o začátku písně trochu jinou představu. Cobain s sebou přinesl jednu ze svých kazet zvukových koláží a chtěl část jedné z nich použít na začátku stopy. Původně měl připravený dvacetisekundový úryvek, přesto později ze Sub Popu naléhali, aby byl zkrácen na konečných deset vteřin, které už zůstaly. Také vložili další úryvek koláže doprostřed skladby jako hlučný přechod. „Když už bylo všech osm stop na kazetáku zabraných,“ vysvětluje Endino, „museli jsme zapojit magneták do mixážního pultu jako virtuální devátou stopu a ve stejný čas, kdy jsem doběhl k mixu a spustil nahrávání, Kurt musel stisknout na kazetáku ‚play‘, takže se celá věc měla vmíchat do mixu, na kterém jsem pracoval. Když jsme později přemíchávali ‚Love Buzz‘ [27] na desku, Kurt zapomněl tu kazetu přinést, takže tam ty zvuky chybí.“

Viz rovněž nahrávání { 11 }.

Nahrávání číslo {10}

Kde: Reciprocal Studios, Seattle, Washington

Kdy: 30. června, 1988

Producent: Jack Endino

Hráči: Kurt Cobain (kytara, zpěv), Krist Novoselic (basa), Chad Channing (bicí)

Nahrané skladby: K dispozici na:

„Spank Thru“ [5] kompilace Sub Pop 200

„**Big Cheese**“ [28] **singl** „**Love Buzz**“, **Bleach**

„**Blandest**“ [29] **box set With The Lights Out**

Díky tomu, že poslední nahrávání „Love Buzz“ [27] trvalo déle, než předpokládali, zamluvila si kapela Endina k natočení dalších tří písní, včetně předělávky „Spank Thru“ [5]. Z druhého pětihodinového nahrávání se ujaly dvě písně.

„Big Cheese“ [28]

Kurt Cobain se vždy oháněl autoritami, a když šéf Sub Popu začal rozhodovat o tom, které skladby nahrát a které znovu předělat, Kurt se rozhodl, že je čas napsat něco „na jeho počest“ – proto vznikla tahle skladba. „Blandest“ [29] byla odsunuta na vedlejší kolej a jako B strana singlu „Love Buzz“ [27] byla vybrána „Big Cheese“ [28]. Později tuto zlověstně znějící skladbu přidali k *Bleach*.

Viz rovněž nahrávání {11}, {18}.

„Blandest“ [29]

Jednoduchý, ale chytlavý song měl být původně B stranou singlu „Love Buzz“ [27]. Kapela však nebyla spokojená s jeho stopáží a dala Endinovi pokyn, aby ho smazal, což udělal. Počítali s tím, že skladbu nahrají znovu někdy jindy, ale už se k tomu nedostali. „Když připravovali *Incesticide*,“ říká Endino, „Krist mi zavolal a chtěl vědět, jestli si pamatuju „Blandest“ [29] a jestli ta původní páska ještě někde je. Řekl jsem mu – ne, kluci, tenkrát jste mi řekli, abych ji smazal!“ Naštěstí pro sběratele se do oběhu dostala prostřednictvím členů kapely jedna kopie. Jinak by skladba byla navždy ztracená.

Nahrávání číslo {11}

Kde: Reciprocal Studios, Seattle, Washington

Kdy: 16. července, 1988

Producent: Jack Endino

Hráči: Kurt Cobain (kytara, zpěv), Krist Novoselic (basa), Chad Channing (bicí)

Nahrané skladby: K dispozici na:

„Big Cheese“ [28] *Bleach*

„Love Buzz“ [27] singl „Love Buzz“, *Bleach*

Když si poslechl a zaplatil pásky z předešlých dvou nahráváníí, oslovil Jonathan Poneman kapelu, aby přetočila zpěvy k „Love Buzz“ [27]. Během téhle třetí návštěvy v Reciprocal skladbu přezpívali a dokončili k ní finální mixy a „Big Cheese“ [28]. Veškerou práci tehdy zvládli během tří hodin.

Nahrávání číslo {12}

Kde: Reciprocal Studios, Seattle, Washington

Kdy: 27. září, 1988

Producent: Jack Endino

Hráči: Kurt Cobain (kytara, zpěv), Krist Novoselic (basa), Chad Channing (bicí)

Nahrané skladby: K dispozici na:

„Spank Thru“ [5] kompilace *Sub Pop 200*

Skladby na debutový singl už byly hotové a posledním restem z léta bylo dopilovat píseň pro kompilaci *Sub Pop 200*. Kapela strávila společně dvě hodiny mícháním „Spank Thru“ [5] z předchozího natáčení (nahrávání {10}). Do finální verze mixu nazpíval vokály Jack Endino.

Viz rovněž nahrávání {3}, {6}, {7}, {10}.

Nahrávání číslo {13a až 13f}

Kde: Reciprocal Studios, Seattle, Washington

Kdy: 24. prosince 1988 až 24. ledna 1989

Producent: Jack Endino

Hráči: Kurt Cobain (kytara, zpěv), Krist Novoselic (basa), Chad Channing (bicí)

Nahrané skladby:

„About A Girl“ [14]

„Big Long Now“ [30]

„Blew“ [31]

„Blew“ (alt. verze) [31a]

„Mr Moustache“ [32]

„Mr Moustache“ (alt. verze) [32a]

„Negative Creep“ [33]

„Paper Cuts“ (zpěv) [18]

„School“ [34]

„Scoff“ [35]

„Sifting“ [36]

„Sifting“ (instrumentálně) [36a]

„Swap Meet“ [37]

„Floyd The Barber“ [17]

K dispozici na:

Bleach

Incesticide

Bleach

nebylo oficiálně vydáno

Bleach

nebylo oficiálně vydáno

Bleach

Bleach

Bleach

Bleach

Bleach

nebylo oficiálně vydáno

Bleach

nedostupné

Poté, co Sub Pop vydal ‚Love Buzz‘ [27], rozhodovalo se o natočení celého alba. Vydavatelství však nemělo žádné peníze, aby mohlo kapelu vyplatit zálohu, oni ale chtěli makat za každou cenu. Měli připravené nějaké nové skladby a také plánovali, že použijí některé z předchozích natáčení s Endinem (nahrávání {7}), tentokrát ovšem s Channingem za bubny. Když nahrávání alba začalo, mezi Nirvanou a Sub Popem neexistovala žádná smlouva. Krist ale šel za svým a po několika večírcích 1. ledna 1989 kontrakt podepsali. Kapela musela zaplatit náklady za studio a Channingův starý kamarád, kytarista Jason Everman, pomohl potřebnými 600 dolary, jak již bylo zmíněno dříve. Na oplátku ho kapela na *Bleach* uvedla jako druhého kytaristu, i když na albu nezahrál ani notu. Později se k Nirvaně nakrátko připojil.

Nahrávání číslo {13a}

24. prosince 1988

Nahrávání začalo na Štědrý večer a natáhlo se do šesti sekvencí až do konce ledna. Pětihodinové štedrovečerní natáčení se využilo spíše jako příležitost k experimentování s různým laděním kytary, k ladění Channingovy bicí soupravy a poslechu některých nových skladeb. Tak nových, že ještě neměly hotový ani text – v některých případech nebyl ani v pracovní verzi. Na natáčení, které končilo po půlnoci, se pustili do deseti skladeb. Zkoušeli nahrát Floyd ‚The Barber‘ [17], ale rozhodli se, že předchozí verze s Dalem Croverem za bicími byla údernější, zkrátka lepší. Aby také ušetřili za pásku, nechali si Croverovu verzi a natáčeli dál. Stejný osud postihl i další nahrávky z prvního natáčecího dne, hlavně proto, že Kurt byl nespokojený se svým zpěvem. Následující skladby jsou ty, které se z 24. prosince zachovaly.

‚Swap Meet‘ [37]

Jednou z prvních nahraných písní, „love story“ o dvojici z blešího trhu, se kapela podladila do D. „Dělají si živnost z ‚arts and crafts‘ / ten druh ulit naplavenin a pytloviny / obchodují, jen co přijdou do města / nedělní bleší trh je přízemní bitva.“ Zkreslené kytary a basa drží song v rovině, zatímco refrén dává vyniknout Chadově bubenické zručnosti. Jako Floyd The Barber [17] je tohle Cobainův pohled na život místní komunity. Pravděpodobně by mohl podat svědectví o mnoha takových „bleších trzích“ v Aberdeenu. Možná si na nich i pořídil jednu nebo dvě pirátské nahrávky. Oproti Floyd The Barber [17] nedává příběhu tak strašlivé obraty. Text spíše popisuje smutek a zoufalství jednoduchého, obyčejného života. Cobain na skladbě pracoval ještě při jejím natáčení. Chad

vzpomíná, že Kurt sepisoval text ještě cestou do studia.

„Blew“ [31a]

Kapela se chystala nahrát druhou skladbu, ale zapomněli, že mají ze „Swap Meet“ [37] stále podladěno do D, a podladili se až na C v domnění, že je to tak správně. Po natočení verze se ptali Endina, jestli to nemají přehrát znovu, tentokrát ve správném ladění, ale ten jim navrhl nechat to tak, jak to je. Stejně jako se liší hudebně (alterované ladění a jiné kytarové sólo), má tato verze také jiný text. Kurt jej psal ještě během nahrávání. Tahle verze má stejnou první sloku a refrén, jaké se použily na *Bleach*. „Byli jsme v zahradě a zabíjeli čas / a byli jsme zamilovaný a měli rádi, jak pofukuje / byli jsme zamilovaný a měli rádi, jak pofukuje / a když se ti to nebude zdát, chtěl bych mít na výběr.“ Původní refrén zněl: „Uvidět to / uvěřit tomu / potřebovat to / není to pošahaný? / Je tu snad nějaký další slovo, který je tvým jménem?“ Konečná verze byla textově o dost jednodušší.

„Mr Moustache“ [32a]

Název pochází z komiksu, který Kurt nakreslil, aby ilustroval svoji představu o typickém buranovi ze Severozápadu. Tahle raná verze měla místo textu jen nesrozumitelné mumlání a dala kapele šanci konečně se prokousat trabli s laděním. Hudebně je skladba pěkně dotažená do konce. Páska s touhle verzí později kolovala mezi sběrateli.

„Sifting“ [36a]

Další raná verze bez textu. Tento instrumentální pokus končí v čase 5:20 a dostal se k hudebním pirátům. Jediný rozdíl proti finální verzi, který stojí za zmínku, je přidání dlouhého kytarového sóla s

wah-wah pedálem od 2:59 do 4:15.

Nahrávání číslo {13b}, {13c}, {13d}

29., 30. a 31. prosince 1988

Díky množství nahrávek na album zabrala práce poslední tři dny roku 1988. Pětihodinové sekvence vznikly 29. a 30. prosince a čtyřapůlhodinová sekvence na Silvestra. Kurt kromě pětidenní pauzy během Vánoc stále pracoval na textech. Jak řekl Endino BBC: „Řekl jsem: ‚OK, jsme připravený nahrát zpěvy k týhle pecce?‘ A Kurt na to: ‚Počkej minutku, nech mě ještě dodělat text.‘ Chvilí zuřivě škrábal a bylo to. ‚OK, už to mám hotový.‘ Takhle jednoduchý to pro něj bylo. Uměl napsat text v podstatě okamžitě, byla sranda tyhle kluky nahrávat. Jejich texty mě několikrát upřímně rozesmály a kluci byli strašně pozitivně naladěni.“

Cobain souhlasil s tím, že slova pro něj nebyla hlavní prioritou. „Moc myšlenek se tam nedostalo. Je to úplně zřejmý. V tomhle smyslu mi na textech vůbec nezáleželo. Neměl jsem pro ně žádný uznání. Nikdy jsem o písni nepřemýšlel kvůli jejímu textu.“ Tenhle postoj pravděpodobně nejlépe demonstrují ‚Negative Creep‘ [33] a ‚School‘ [34], které sestávají z pouhých několika slov, jež se opakují pořád dokola. Vybavení použité na natáčení bylo prakticky identické s tím, se kterým pracovali o rok dříve (viz nahrávání {7}). Výjimkou byl zesilovač Randall, toho času v opravě. Endino místo něj přinesl vlastní zesilovač Fender Twin 1968.

‚Big Long Now‘ [30]

Je to jediný dokončený song, který se na *Bleach* nedostal. Cobain si správně myslel, že poslední, co album potřebuje, je zdlouhavá, pomalá a utahaná skladba. Píseň zahajuje kovově znějící pomalý riff, načež basa s bicími stupňují patnáctivteřinové crescendo, než navážou na kytaru. Do toho vplouvá Kurtův éterický zpěv. „Není

dost chladno,“ zpívá a šíří kolem sebe pocit prázdnoty. Celou dobu píseň zůstává ve stejném tempu. Zhruba ve čtvrtině je řada řvaných refrénů, než pak vše pomalu odezní do ztracena. Později byla tato verze použita na *Incesticide*.

„Blew“ [31]

Skladba byla na konci roku 1989 vybrána jako debutový singl kapely v Británii. Bruce Pavitt naléhal, aby otevírala *Bleach*. Dokončená píseň představuje model klidnější sloka – řvaný refrén, který kapela využila ještě mnohokrát později. Krist začíná basovou linkou, která se formuje s těžkopádnými kytarovými riffy, aby společně připravily půdu pro napůl mluvenou a napůl zpívanou první sloku, předtím než nastoupí křik v refrénu. Od prvního nahrávání skladby 24. prosince 1988 byl text výrazně upravený.

Viz rovněž nahrávání {13a}.

„Mr Moustache“ [32]

Použitím dokončeného textu (který se objevil na ranějších koncertech) se tahle verze stala uspořádanější než první štedrovečerní „experiment“. Skladba se řítí vpřed v zuřivém tempu. „Jo, jím krávy / a nejsem pyšnej,“ notuje Cobain v serenádě pro průměrné posluchače, „burany“.

„Negative Creep“ [33]

Jedna z nejrychlejších a nejagresivnějších písní na albu. S pouhými čtyřmi verši, které se ve skladbě (2:55) opakují pořád dokola, má také pravděpodobně nejmenší počet slov v textu. Navzdory nezajímavému textu napomáhá k zapamatování skladby střídavě supící melodie. Zda je hlavním hrdinou písně Cobain, nebo někdo

jiný, se neví.

„School“ [34]

Ve skladbě vzpomínají na školu, která ještě není takovou minulostí. Kurt zpívá další extrémně prořídly texty s pouhými třemi verši, opakujícími se takto za sebou: „Tomu bys nevěřil / je to jen mů štěstí“, „Žádná přestávka“ a „Jsi zase zpátky na střední škole“. Vše řekl, jak to cítil. Nahrál ještě pořádně štiplavé kytarové sólo, které rozbi je jinak nezajímavý rock'n'roll.

„Scoff“ [35]

Skladba mohla být adresována rodičům vypravěče nebo možná jeho přítelkyni. V „Negative Creep“ [33] jsou nedostatky přiznané, kdežto „Scoff“ [35] je výmluvnější: „V mých očích nejsem línej / podle mýho výrazu to ještě neskončilo / ve tvý ložnici nejsem starší / ve tvých očích nemám hodnotu.“ Hudebně je to typická Nirvana té doby. Těžkopádný rytmus bicích „udusává“ cestu agresivním kytarám, které doprovází Kurtův řev.

„Sifting“ [36]

Postupem času bylo na zakončení druhé strany *Bleach* napsáno mnoho kritik, poněkud otrávených ze všeho toho pomalého grunge. „Sifting“ [36] byla pravděpodobně jen další z dlouhého výčtu skladeb tohoto druhu. Nicméně kapela se navzdory pochybnostem rozhodla song dokončit. Albu však v ničem nepřidává.

„About A Girl“ [14]

Přestože je píseň jedním z nejlepších počínů kapely za posledních osmnáct měsíců, nepokusili se o ni na žádné z předchozích